

LADINA-AMEERIKA JA KARIIBI PIIRKOND

Euroopa Liidu suhted Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonnaga on mitmekülgsed ja toimivad eri tasanditel. EL teeb kogu piirkonnaga koostööd riigi- ja valitsusjuhtide tippkohtumiste kaudu ning lepingud ja poliitiline dialoog seovad ELi Kariibi piirkonna, Kesk-Ameerika, Andide Ühenduse, Mercosuri ja üksikute riikidega.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu lepingu V jaotis (ELi välistegevus);
- Euroopa Liidu toimimise lepingu I–III ja V jaotis (ühine kaubanduspoliitika, arengukoostöö ja humanitaarabi, rahvusvahelised lepingud).

PIIRKONDADEVAHELISED SUHTED

A. Tippkohtumised

Esimene ELi, Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna tippkohtumine toimus Rio de Janeiros 1999. aasta juunis ja sellega pandi alus kahe piirkonna strateegilisele partnerlusele. Brüsselis 2015. aasta juunis peetud viimane iga kahe aasta järel toimuv tippkohtumine oli teine ELi ja Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse (Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños, CELAC) tippkohtumine. Tippkohtumistega tugevdatakse poliitilisi sidemeid kahe piirkonna vahel kõrgeimal tasandil ja nendel käsitletakse kahe piirkonna vahelisi ja rahvusvahelises plaanis olulisi küsimusi. Aruteludes on keskendutud sellistele teemadele nagu demokraatia ja inimõigused, vaesuse vastu võitlemine, sotsiaalse sidususe, innovatsiooni ja tehnoloogia edendamine ning keskkond ja kliimamuutused. Brüsseli tippkohtumisel võeti vastu üks lühike poliitiline deklaratsioon, üks pikem deklaratsioon partnerluse eri aspektide kohta ning ELi ja CELACi tegevuskava, mis põhineb varasematel tippkohtumistel kindlaks määratud prioriteetidel. Tegevuskavas määratakse kindlaks kahe piirkonna vahelise koostöö kümme esmatähtsat valdkonda:

- teadus, uurimistegevus, innovatsioon ja tehnoloogia;
- kestlik areng ja keskkond, kliimamuutused, bioloogiline mitmekesisus ja energia;
- piirkondlik integratsioon ja koostalitlus sotsiaalse kaasatuse ja ühtekuuluvuse edendamiseks;
- ränne;
- haridus ja tööhõive sotsiaalse kaasatuse ja ühtekuuluvuse edendamiseks;

- ülemaailmne uimastiprobleem;
- sooline mõõde;
- investeeringud ja ettevõtlus säästva arengu heaks;
- kõrgharidus;
- kodanike julgeolek.

ELi ja CELACi tippkohtumine, mis pidi algselt toimuma 2017. aasta oktoobris El Salvadoris, lükati edasi. Kahe piirkonna välisministrid kohtusid 16. ja 17. juulil 2018 Brüsselis. Nad võtsid vastu deklaratsiooni, milles keskendutakse kahe piirkonna vahelise koostöö tugevdamisele globaalsetel foorumitel.

B. Parlamentaarne mõõde

Euroopa Parlamendi liikmete ja Ladina-Ameerika riikide parlamendiliikmete vahelised korrapärased kontaktid said alguse 1974. aastal, mil peeti esimene 17-st parlamentidevahelisest konverentsist. See oli esimene ja paljude aastate jooksul ainus Euroopa ja Ladina-Ameerika vahelise institutsioonilise poliitilise dialoogi foorum. 2006. aastal loodi parlamentidevaheliste konverentside asemele ühine Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarne assamblee (Eurolat), mis on kahe piirkonna strateegilise partnerluse parlamentaarne institutsioon. Eurolat toimib kõikide partnerlusega seotud küsimuste arutelu, järelevalve ja läbivaatamise foorumina. See koosneb 150 liikmest: 75 Euroopa Parlamendist ja 75 Ladina-Ameerika allpiirkondlikest parlamentidest, mille hulka kuuluvad Parlatino (Ladina-Ameerika Parlament), Parlandino (Andide Parlament), Parlacen (Kesk-Ameerika Parlament), Parlasur (Mercosuri Parlament) ning Tšiili ja Mehhiko kongressid. Eurolat on alates 2006. aastast pidanud 11 korralist täiskogu istungit, millest viimane toimus 2018. aasta septembris.

SUHTED ALLPIIRKONDADEGA

A. Kesk-Ameerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua ja Panama)

Suhteid Kesk-Ameerika riikidega on arendatud San José dialoogi alusel. 1984. aastal alustatud dialoogi on seitsaadik laiendatud, et hõlmata selliseid teemasid nagu majanduslik ja sotsiaalne areng, ränne ja julgeolek. Esimesele kahele koostöölepingule, mis sõlmiti vastavalt 1985. ja 1993. aastal, järgnes 2003. aastal sõlmitud poliitilise dialoogi ja koostöö leping, millega lisati mitmed uued koostöövaldkonnad. Assotsieerimisleping, esimene ELi poolt sõlmitud seda tüüpi piirkondadevaheline leping, allkirjastati 2012. aasta juunis ja ratifitseeriti Euroopa Parlamendis 2012. aasta detsembris. Lepingus seatakse eesmärk töötada välja privilegeeritud poliitiline partnerlus, mis põhineb väärtustel, põhimõtetel ja ühistel eesmärkidel, millega tugevdatakse inimõigusi, vähendatakse vaesust, võideldakse ebavõrdsuse vastu, ennetatakse konflikte ja toetatakse head valitsemistava, julgeolekut, piirkondlikku integratsiooni ja säästvat arengut. Assotsieerimislepinguga liberaliseeritakse ka tööstustoodangu ja kalatoodete kaubavahetust ning kaotatakse põllumajandustoodetega kauplemiselt enamik tollimakse. Lepingu kaubanduspeatükk jõustus ajutiselt 2013. aastal (eri riikides eri kuupäevadel). Parlamentaarne

assotsieerimiskomitee, kuhu kuuluvad EP liikmed ning Parlaceni, Costa Rica ja Panama parlamentide liikmed, jälgib lepingu rakendamist.

B. Andide Ühendus (Boliivia, Colombia, Ecuador ja Peruu)

ELil on olnud korrapärased kontaktid Andide piirkonna riikidega alates 1969. aastast, mil moodustati Andide rühm (hiljem nimetati see Andide Ühenduseks). Esimene koostööleping sõlmiti 1983. aastal ning sellele järgnes laiem koostöö raamleping aastal 1993. Detsembris 2003 sõlmisid nimetatud kaks piirkonda poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu, millega laieneks veelgi koostöö ulatus, kuid mis ei ole veel jõustunud. Läbirääkimised assotsieerimislepingu üle algasid 2007. aasta juunis ja nende tulemusena sõlmiti 2010. aasta märtsis Peruu ja Colombiaga mitmepoolne kaubandusleping. Kaubandusleping, mis allkirjastati 2012. aasta juunis ja mille Euroopa Parlament ratifitseeris 2012. aasta detsembris, jõustus Peruuga 1. märtsil 2013. aastal ning Colombiaga 1. augustil 2013. Lepingus nähakse ette tööstustoodete ja kalatoodete kaubanduse täielik liberaliseerimine kümne aasta jooksul (lepingu jõustumisel kaotatakse enamik tollimakse) ning suurendatakse põllumajandustoodete turulepääsu. Leping hõlmab avalikke hankeid, investeringuid, inimõigusi ning töö- ja keskkonnanorme. Ecuador ühines kaubanduslepinguga 1. jaanuaril 2017.

C. Mercosur (Argentina, Brasiilia, Paraguay ja Uruguay)

Aastal 1991 asutatud Lõuna-Ameerika lõunaosa ühisturg (Mercado Común del Sur, Mercosur) ja EL on 1992. aastast arendanud institutsioonilisi suhteid. 1995. aastal sõlmiti piirkondadevaheline raamleping, millega algatati korrapärane poliitiline dialoog ning määrati kindlaks kaubandus- ja majanduskoostöö eesmärgid ja kord, sh investeerimise edendamise, transpordi, keskkonna, teaduse ja tehnoloogia valdkonnas.

Läbirääkimisi assotsieerimislepingu üle, mis hõlmab poliitilist dialoogi, koostööd ja vabakaubandust, alustati 1999. aastal. Pärast läbirääkimiste peatamist 2004. aastal jätkusid need uuesti 2010. aastal. Läbirääkimistel keskenduti poliitikat ja koostööd käsitlevatele peatükkidele ning kaubandust käsitleva peatüki normatiivosale (päritolureeglid jmt), kuid need seiskusid taas 2012. aastal. Kuid pärast seda, kui osalised kinnitasid taas kohustust kokkuleppele jõuda, vahetasid nad 2016. aasta mais turulepääsu pakkumisi kaupade, teenuste ja riigihangete kohta ning läbirääkimised algasid uuesti. Vaatamata osaliste võetud kohustusele, ei suudetud täita eesmärki jõuda assotsieerimislepingu osas kokkuleppele 2017. aasta lõpuks ja läbirääkimised jätkuvad 2018. aastal. Euroopa Parlament on mitmel korral väljendanud oma toetust laiaulatuslikule ja tasakaalustatud lepingule, milles võetakse arvesse mõlema piirkonna majandussektorite tundlikke teemasid.

D. Kariibi piirkond

ELil on alati olnud Kariibi piirkonnaga tihedad suhted. See tuleneb suures osas Euroopa riikide koloniaalsidemetest piirkonnaga, kusjuures paljude riikide esindatus jätkub siiani ülemeremaade ja -territooriumide kaudu. ELi ja Kariibi piirkonna suhteid kujundavad mitmed kattuvad institutsioonilised raamistikud. Kõige olulisemad on 2000. aastal 79 Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riigiga sõlmitud Cotonou leping ning 2008. aastal allkirjastatud CARIFORUMi-ELi majanduspartnerlusleping. CARIFORUM on ELi põhipartner kahe piirkonna vahelises

dialogis. Selle organisatsiooni 16 liikmest 14 – Antigua ja Barbuda, Bahama, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, Saint Kitts ja Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ja Grenadiinid, Suriname ning Trinidad ja Tobago – on Kariibi Ühenduse (CARICOM) liikmed. Lisanduvad veel Dominikaani Vabariik (Cotonou lepingule ja majanduspartnerluslepingule allakirjutanud riik) ja Kuuba (millel on eristaatus).

2012. aasta novembrist alates on ELi ja Kariibi piirkonna suhete aluseks olnud ELi ja Kariibi piirkonna ühine partnerlusstrateegia, millega nähakse ette struktureeritud raamistik ulatuslikumaks ja põhjalikumaks dialoogiks ja koostööks. Strateegias on kindlaks määratud viis prioriteetset valdkonda: piirkondlik koostöö ja integratsioon; Haiti ülesehitamine; kliimamuutused ja loodusõnnetused; kuritegevus ja julgeolek; ühismeetmed kahe piirkonna vahelistel ja mitmepoolsetel foorumitel ning globaalsed küsimused.

Parlamentidevahelised suhted on ELi ja Kariibi piirkonna sidemete oluline osa. Lisaks piirkondlikele kohtumistele ja ulatuslikumale AKV-ELi parlamentaarsele ühisassambleele, loodi 2008. aasta majanduspartnerluslepinguga Cariforumi ja ELi parlamentidevaheline ühiskomisjon, et jälgida lepingu rakendamist. Ühiskomisjon on koos käinud kolm korda, viimati 31. oktoobrist 1. novembrini 2017 Trinidadis ja Tobagos.

SUHTED ÜKSIKUTE RIIKIDEGA

A. Mehhiko

ELil on olnud Mehhikoga diplomaatilised suhted alates 1960. aastast. Aastal 1975 sõlmitud koostöölepingu ja ulatuslikuma 1991. aasta koostöö raamlepingu järel allkirjastasid EL ja Mehhiko 1997. aastal esimese Ladina-Ameerika riigiga sõlmitud ELi partnerluslepingu. Majanduspartnerlust, poliitilist kooskõlastamist ja koostööd käsitlev leping (tuntud ka kui üldine leping) lõi institutsioonilise aluse poliitiliseks dialoogiks ja laiendas koostööd eri valdkondadele, mille hulka kuuluvad ka demokraatia ja inimõigused. Lepinguga loodi ka ELi ja Mehhiko vabakaubanduspiirkond. 2016. aasta mais alustatud läbirääkimised Mehhikoga üldise lepingu ajakohastamiseks viisid 21. aprillil 2018 põhimõttelise kokkuleppeni ajakohastatud lepingu kaubanduspeatükkide osas.

Aastal 2009 sõlmitud strateegiline partnerlus on veelgi tugevdanud sidemeid Mehhikoga, mis on ainus riik, kellega EL on sõlminud nii assotsieerimislepingu kui ka strateegilise partnerluse. Partnerlusel, mis väljendab ELi tunnustust Mehhiko kasvavale poliitilisele ja majanduslikule tähtsusele maailmas, on kaks eesmärki: tõhustada ELi ja Mehhiko koostööd ja koordineerimist mitmepoolsetel tasandil üleilmsetes küsimustes ning anda poliitilist tuge kahepoolsetele suhetele ja algatustele. Strateegilise partnerluse raames on toimunud kolm ELi ja Mehhiko tippkohtumist, neist viimane 2015. aasta juunis. ELi ja Mehhiko vahel peetakse korrapäraseid kõrgetasemelisi dialooge mitmes valdkonnas, k.a inimõigused, julgeolek ja õiguskaitse, majandusküsimused, keskkond ja kliimamuutused. ELi ja Mehhiko parlamentidevaheline ühiskomisjon on jälginud üldise lepingu rakendamist alates 2005. aastast.

B. Tšiili

Esimene koostöö raamleping Tšiiliga allkirjastati 1990. aastal pärast demokraatia taastamist riigis. Korrapärase poliitilise dialoogiga tehti algust 1995. aastal. Pärast seda, kui 1996. aastal oli allkirjastatud ulatuslikum koostöö raamleping, sõlmis EL Tšiiliga 2002. aastal assotsieerimislepingu. Leping hõlmab kolme valdkonda: peatükk poliitilise dialoogi, sh kodanikuühiskonna, Euroopa Parlamendi ning Tšiili Rahvuskongressi osaluse kohta, koostööalane peatükk, milles nähakse ette hulk koostöövaldkondi, et edendada säästvat majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut, ning kaupade ja teenuste vabakaubanduspiirkonna loomine. Läbirääkimised assotsieerimislepingu ajakohastamiseks said alguse 2017. aasta novembris.

ELi ja Tšiili parlamentaarne ühiskomisjon on jälginud assotsieerimislepingu rakendamist alates 2003. aastast.

C. Brasiilia

Brasiiliast sai 1960. aastal esimene Ladina-Ameerika riik, kes tunnustas Euroopa Majandusühendust (EMÜ) ja avas Brüsselis alalise esinduse. Järgnevatel aastatel sõlmiti mitu koostöölepingut. Demokraatia tugevnemisega Brasiilias arenesid ka kahepoolsed suhted, tuues kaasa laiema koostöö raamlepingu allkirjastamise 1992. aastal. Suhted Brasiiliaga on sellest ajast jätkuvalt tihenened, arvestades Brasiilia kasvavat majanduslikku ja poliitilist kaalu maailmas. ELi ja Brasiilia strateegilisele partnerlusele pandi alus 2007. aastal. Alates 2007. aastast on peetud seitse ELi ja Brasiilia tippkohtumist, neist viimane toimus 2014. aasta veebruaris. Ühises tegevuskavas aastateks 2012–2014 esitati meetmete programm partnerluse edendamiseks järgmises viies valdkonnas: rahu ja julgeolek; majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnaalane partnerlus säästva arengu toetuseks; piirkondlik koostöö; teadus, tehnoloogia ja innovatsioon; inimestevahelised kontaktid. ELi ja Brasiilia strateegiline partnerlus hõlmab ka korrapärasest dialoogi Brasiilia Rahvuskongressi ja Euroopa Parlamendi vahel.

D. Kuuba

Kuuba oli kuni viimase ajani selles piirkonnas ainus riik, kes ei olnud ELiga koostöö- ega assotsieerimislepingut sõlminud. Aprillis 2014 alustati aga läbirääkimisi eesmärgiga sõlmida poliitilise dialoogi ja koostöö leping ning need viidi edukalt lõpule 11. märtsil 2016. Leping allkirjastati 12. detsembril 2016 ning Euroopa Parlament ratifitseeris selle 5. juulil 2017. Leping saab täielikult jõustuda üksnes siis, kui selle on ratifitseerinud kõik ELi liikmesriigid. Lepingus on kolm peamist peatükki, mis käsitlevad poliitilist dialoogi, koostööd ja valdkonnapoliitika dialoogi ning kaubandust. ELi ja Kuuba suhteid on tugevdatud ka teiste vahenditega, näiteks mitmesuguste kõrgetasemeliste visiitide ning ametliku poliitilise dialoogi taaskäivitamisega.

Jesper Tvevad
05/2019

